

HUKUKÎ BİLGİLER MECMUASI

SAHİP VE BAŞMUHARRİRİ :

Paris Hukuk Fakultesi Doktörâ

AVUKAT

GAD FRANKO MİLÂSLI

Adres : Galata, Bahtiyar han Bay Gad Franke yazıhanesi

Telefon : 43009

Bir nüshanın bedeli 25 kuruştur.

Bir senelik abonemamı posta ücretile beraber 250 kuruştur.

Türkiye harici için 300 kuruştur.

İSTANBUL

HANRI ZELLİÇ VE MAHDUMU Basımevi

1936

kikatin taamikini istilzam eden suçlunun menfaati taaruz ettikte suçlunun hakkı racih olduğuna işaret etmek ve diğer taraftan hiç olmazsa İstanbulda yapılmakta olan tatbikatta hakimlerimizin vazifelerini ceza hukukunun bu yüksek prensiplerini göz önünde tutarak ifa ettiklerini kayıt etmekten ibarettir.

*
*
*

Bu Kanunun tatbikine mütedair olarak bir arkadaş şu mutaleayı dermeyan etmiştir.

Teerübe ile sabittirki şikâyet müstenid ceza davalar ekser ehvalde feragatla biter; İki dost veya arkadaş arasında kopan bir kavga neticesinde, anı hiddete mağlup olan bir kimse dava açıyor; Bu dava bir az uzadıkce hiddet zail oluyor, mütevasitler araya giriyor, ve davadan vaz geçirmeğe imkân hasıl oluyor. Halbuki yeni kanunun bu davalara da tatbiki halinde böyle bir imkâna zaman bırakılmıyor; Şikâyet dayanan bu gibi davalar için üç günlük bir talik yapılarak şikâyetciye düşünmek ve teenni ile bir karar alınmasına müsaade verilirse belki iyi bir usul taakip edilmiş olur; Böyle hareket etmek için ayrı bir kanuna ihtiyaç yoktur; Hâkim hakkı takdirini kullanarak taraflar arasında anlaşmak kabiliyetini gördüğü ahvalda taahhütte bulunabilir.

Gad Franko Milâslı

Matbuat Serbestisi ve Hududları⁽¹⁾

I

a) Halkı umumî menfaat mevzuları üzerinde objektif bir tarzda irşad etmek matbuat serbestisinin hikmet ve şümulünü teşkil eder. Matbuatın vazifeleri içerisinde ulusu günlük hadiselerden bitaraf bir surette haberdar etmek vecibesini de ciddiyetle telâkki etmek lâzımdır.

(1) Bu makale *Journal des Tribunaux* nun 1936 senesinde neşredilen 44 numaralı nüshasında yazılıdır. Makale sahibi E. T. dir. Fakat ben yazıyı aynen tercüme yerine cümleleri, daha iyi izah etmek gayesiyle, anlayışına göre genişleterek nakletmeği muvafık buldum.

Fakat Matbuatın en büyük ödevi umumi efkârı sevk etmek ve efkârı umumiye mefhumunun teşekkülüne âmil olmaktır. Bu son önemli ülkünün tahakkukunu temin etmek için günün hadiselerini ve umumi mahiyetteki mevzularını bitaraf bir surette ve viedanî bir tarzda tetkik ve münakaşa ve icabında tenkid de etmek lâzumdur.

Matbuat hürriyetinin hududları vatan sınırları gibi değişmez ve katî değildir. O bazan çok geniş ve bazan da pek dar olarak telâkki edilmek icab eder. Amme hizmetleri, ekonomik mefhumlar ve gidişler serbestçe mevzubahis edilmeli ve fakat devletin ve şahısların kanunlarla teyid edilmiş yüksek ve sayın menfaatlarına dokunulurken çok hassaz davranılmalıdır.

Aynı hassasiyet ferdin borçlar kanunumuzun 49uncu maddesinde tedvin edilmiş bulunan hakları muvacehesinde de bilhassa gösterilmek gerektir. Bu vesile ile Türk borçlar kanununun 49uncu maddesini aynen dercetmeği faideli bulmakdayız:

«Şahsî menfaatları haleldar olan kimse hatâ vukuunda zarar» «ve ziyân ve hatânın hususî ağırlığı icab ettiği surette zararı manevî» «namîyle nakdî bir meblağ itasını dava edebilir. Hâkim bu tazminata» «tın itası yerine diğer bir tazmin sureti ikame yahut ilâve edebilir.»

b) Herhangi bir havadisi veren ve bir görüşü ortaya atan bir gazete için borçlar kanunumuzun bu maddesini göz önünde tutmak zarurî bir hareket mebdei ve müntehasıdır. Bu itibarla gazeteci bir havadisi efkârı umumiyeye bildirirken veya bir noktai nazarı münakaşa sahasına koyarken bunların ferdin şahsî menfaatlerini haksız olarak cerihadar etmesine ve umumi menfaatleri de mutazarrır eylememesine hassaten dikkat etmek mecburiyetindedir.

İsviçre yüksek temyiz mahkemesi hey'eti “hafifmeşrebane yapılan hücumların, savrulan ithamların ve işaa edilen telmihlerin bir gazetede tesbit ve neşredilemeyeceği lüzumunu” bir karariyle ilân etmiştir. Bu şekilde hareket edince mesuliyet mutlakdır. Gazetecinin bu mahiyetteki hücum, itham ve telmihlerini tesbit ederken *acaba doğru mu?, inanalım mı?* gibi istifhamlarla ve kaydı ihtirazilerle ifade eylemesi dahi mesuliyetinin tahakkuk etmemesi veya hafiflemesi için bir sebep teşkil etmez. Maggini ve Anastasi davası dolayısıyla

sadir olan 20 Eylûl 1023 tarihli karar da bu noktai nazarı teyid etmektedir.

II

c) Zikri geçen surette vaki bir neşriyattan dolayı mutazarrır olan şahış, maddî zarara dûçar olduğunu isbat edemediği takdirde maddî zarar namıyla bir tazminat alamaz. Manevî zarar namıyla bir tazminata hükmedilebilmesi içinse hatanın ağır mahiyeti olmalıdır.

İsviçre temyiz mahkemesinin 1922 senesinde vermiş olduğu bir karara göre “sade bir ihmâl dahi borçlar kanununun 49uncu maddesinde tasrih edilen hatanın hususî ağırlığı vaziyetini telâkki ettirebilir (2)

d) İthamın ağırlığı hatanın ağır mahiyetini tebarüz ettirir. Meselâ bir gazetenin bir şirket meclisi idare heyeti tarafından tanzim edilen bilânçosunun yanlış veya sahte esaslara istinad eylediğini, hissedarlara şirketin hakikî vaziyeti hakkında kasden yanlış malûmat verildiğini ciddi bir tetkika ve hüsnüniyet kaidelerine aykırı olarak yazması mesuliyeti mucip addedilmiş ve gazete aleyhine karar verilmiştir. (*Journal des Tribunaux* 1935 S. 296)

III

Maalesef sık sık tekrarlandığı görülen ağır matbuat yanlışlarından biri de şudur: bir adam hakkında diğer bir adam tarafından cezaî bir takibat yapıldığı haberi yazılır. Fakat cezaî takibat talebinde bulunan kimse haklı midir? Değil midir? Bu noktalar gözden geçirilmez. Haber olduğu gibi alınır. Ve alındığı gibi de yazılır. Halbuki asıl ve esasî olmıyan ve olmadığı da sonradan belli olan böyle bir haberin neşrinden dolayı ismi gazete sütunlarına geçen şahıs mânen ve maddeten zarar görebilir. Bu mahiyette bir haberi diğer bir gazeteden naklen ıktibas etmek dahi ağır bir yanlış işlemek demektir. Zira şikâyetin hakikî mealini bilmeden, afakî ve bitaraf bir tarzda hakikatı ifade eylediğine inan getirmeden sözü geçen haberi olduğu gibi ıktibas edivermek ciddi ve vicdanî hareket etmemek demektir.

(*Journal des Tribunaux* 1935 S. 295).

(2) *Journal des Tribunaux* 1922 S. 235

Hâkim efkârı umumiyye sunulan kontrol olunmamış dikkatsiz yazılmış ve hatta ihtirazî bir kayıt olsun dermeyan edilmemiş bulunan bir yazının sahibi ve mesulünü tereddütsüz takbih ve tecziye etmelidir.

Bu mahiyette bir haber verdikten sonra tahakkuk eden ademi mesuliyet vaziyeti veya mahkemenin beraat kararını yazmamak hatanın ağırlaşmasına yol açar.

IV

İsviçre federal mahkemesi J. ve D. davası dolayısıyla 5 Teşrinsani 1935 tarihinde vermiş olduğu bir kararda cezai bir davanın dosyasına bihakkın vakıf olmadan hadise hakkında hüküm vermenin tedbirsizce bir hareket olduğunu tesbit eylemektedir. Yüksek mahkeme hey'eti, bu şekilde bir noktai nazar bir gazetede yer bulduğu takdirde gazete idaresinin bu görüşün yazana aid şahsî bir telâkki olduğunu ifade etmiş bulunmasının ve aynı zamanda muhalif fikirlerin müdafasına da aynı ehemmiyetle yer vereceğini hassaten tasrih eylemesinin icab ettiğini ve ancak bu tarzda hareketle mesuliyetten kurtulabileceğini kararında kaydetmektedir.

V

Maddî ve mânevî tazminat davası zarar doğuran fiilde müsterek mesuliyetleri olan herkes aleyhine münferiden ve birlikde olarak açılabilir. Eğer bu mahiyette bir zarar veren gazete anonim şirket şeklinde idare edilmekte ise bu takdirde uzuvların irtikâp eyledikleri kusur doğrudan doğruya müessesenin hatası olarak da iddia olunabilir. Bu hüküm türk medenî kanununun 48 inci maddesinin birinci fıkrasındaki «hükmî şahsın iradesi uzuvları vasıtasile ifade olunur» esassından istidlâl olunmak gerektir

Bir gazete Müdüriyeti telâkki etmelidir ki, muharrirlerin yazılarını neşretmekle gazeteyi de mesuliyete iştirak ettirmek vaziyetini ihdas eder. Bu iştirakden kurtulabilmek için İdare yazıyı da kontrol etmekle mükelleftir. Aksi takdirde «yazı gazetesinin noktai nazarı değildir, bu itibarla mesuliyetimiz varid değildir» demek kabil değildir.

VI

Sözü geçen zarar ve ziyan davası dolayısıyla müruru zaman borçlar kanunumuzun 60 ıncı maddesindeki eşaslara tâbidir :

Zarar ve ziyan yahut zararı manevî namıyla nakdî bir meblağ tediyesine müteallik dava mutazarrır olan tarafın zarara ve failine ıttılai tarihinden itibaren bir sene ve herhalde zararı müstelzim fiilin vukuundan itibaren on sene mürurundan sonra istima olunmaz. Şu kadar ki zarar ve ziyan davası ceza kanunları mucibince müddeti daha uzun müruru zamana tâbî cezayı müstelzim bir fiilden neşet etmiş olursa şahsî davaya da o müruru zaman tatbik olunur.

Avukat

Dr. Münip Hayri Ürgüblü

Sümer Bank Hukuk Müşaviri

Borçlar ve Ticaret Kanunları

Bu iki Kanunun birleşmesi hakkında İtalyan hukuk şınaslardan **Cezare Vivante** nin mutalealarını **Vasfi Raşid Sevinç** eserinden iktibas ederek birinci kısmını geçen nüshamızda neşretmiştik; ikinci ve son kısmını aşağıya geçiriyoruz.

Hukuku hususiyenin bu ikiye ayrılışı içtimai ve hukukî mahiyette ağır tehlikelere de sebep olmaktadır.

a) Ticaret kanunu yalnız ticaretin, bahusus büyük ticaretin kendi hususî menfaatlerini korumak için vücuda getirdiği kaideleri ihtiva eyler. Böylece bir tacir ile mukavele eden her vatandaş sayıları nisbeten az olan tacir lehine yapılmış bir kanuna inkiyada mecbur ediliyor (İtalyan Ticaret kanunu madde 54, Türk Ticaret kanunu madde 23.) İtalyan vazii kanunu İtalyan kanununun tanzimi için sanayierbabını, bankacıları, sigortacıları, büyük demiryollar kumpanyaları mümessillerini, büyük ticaretin hâmisî olan ticaret odalarını ve mesleklerini veya tedrisatlarını yaparken Ticaret kanununun ayrı bir kanun olmasını müdafaa etmeğe alışmış kimseleri davet eyledi ve ondan sonra